

At-VEJLEDNING

D.7.3-1

Maj 2002 - Opdateret januar 2019

Erstatter At-anvisning nr. 4.3.1.1 af maj 1997

Ioniserende stråling

Vejledning om lægeundersøgelser ved arbejde, der kan medføre udsættelse for ioniserende stråling.

Hvad er en At-vejledning?

At-vejledninger vejleder om, hvordan reglerne i arbejdsmiljølovgivningen skal fortolkes. At-vejledninger bruges til at

- uddybe og forklare ord og formuleringer i reglerne (lov og bekendtgørelser)
- forklare, hvordan kravene i reglerne kan efterkommes efter Arbejdstilsynets praksis
- oplyse om Arbejdstilsynets praksis i øvrigt på baggrund af bl.a. afgørelser og domme
- forklare arbejdsmiljølovgivningens områder og sammenhæng mv.

Tal i parentes henviser til listen over relevante At-vejledninger/-anvisninger/-meddelelser på bagsiden af At-vejledningen.

Er en At-vejledning bindende?

At-vejledninger er ikke bindende for virksomhederne, sikkerhedsorganisationerne eller andre, men vejledninger bygger på regler (lov og bekendtgørelser), der er bindende. Arbejdstilsynet vil ikke foretage sig mere i de situationer, hvor fx en virksomhed har fulgt en At-vejledning.

Virksomhederne kan vælge andre fremgangsmåder mv., men Arbejdstilsynet vil i så fald vurdere, om den valgte fremgangsmåde er lige så god og i overensstemmelse med reglerne.

Når en At-vejledning gengiver bindende metodekrav mv. fra lov eller bekendtgørelser, skal virksomhederne følge de pågældende metoder. Det vil altid fremgå tydeligt af en At-vejledning, når der gengives bindende metodekrav mv.

Hvor findes information om At-vejledningerne?

Et emne kan være beskrevet i mere end én At-vejledning. Derfor er det en god idé at orientere sig på Arbejdstilsynets hjemmeside på Internettet på adressen www.arbejdstilsynet.dk.

I en overgangsperiode vil der stadig findes "gamle" At-meddelelser og At-anvisninger, der ligesom At-vejledningerne beskriver, hvordan arbejdsmiljølovgivningen kan overholdes. Med tiden vil alle At-meddelelser og At-anvisninger udgå, efterhånden som de afløses af At-vejledninger. Også her kan der hentes hjælp på Arbejdstilsynets hjemmeside.

Indhold

1. Lægeundersøgelse	4
1.1. Personer, som er omfattet af krav om lægeundersøgelse	4
1.2. Formål med lægeundersøgelser	4
1.3. Tilknyttet læge	5
1.4. Udgifter	5
1.5. Lægeundersøgelse ved ansættelsen	5
1.6. Rutinemæssige lægeundersøgelser	6
2. Uheld eller mistanke herom	7
2.1. Arbejde for en arbejdsgiver	7
2.2. Arbejde, der ikke udføres for en arbejdsgiver	7
2.3. Lægen	7
3. Lægeattest	8
4. Opbevaring af lægelige oplysninger	8
5. Eksterne arbejdstagere	8
6. Adresser og telefonnumre	9

Vejledningen handler om de lægeundersøgelser, der skal foretages for alle, som i forbindelse med arbejde er i risiko for at modtage en relativt høj dosis ioniserende stråling.

Da det er Sundhedsstyrelsen, der som myndighed varetager strålebeskyttelsen på arbejdspladser i Danmark, refereres der i denne vejledning enkelte steder til Sundhedsstyrelsens bekendtgørelse om ioniserende stråling og strålebeskyttelse¹. Sundhedsstyrelsens definition af en ekstern arbejdstager introduceres på den baggrund i denne vejlednings afsnit 5.

1. Lægeundersøgelse

1.1. Personer, som er omfattet af krav om lægeundersøgelse

Alle som er i risiko for at modtage en effektiv dosis, der overstiger 6 mSv (millisievert) pr. år eller en ækvivalent dosis, der ligger over 15 mSv pr. år for øjelinsen eller over 150 mSv pr. år for huden og ekstremiteterne (arme, ben, hænder og fødder) skal have foretaget en lægeundersøgelse inden arbejdet påbegyndes og derefter løbende en rutinemæssig undersøgelse mindst en gang årligt, så længe arbejdet fortsætter.

De personer, for hvem der kræves lægeundersøgelser efter bekendtgørelse om lægeundersøgelser ved arbejde, der kan medføre udsættelse for ioniserende stråling, er de samme personer for hvem, der ifølge Sundhedsstyrelsens bekendtgørelse om ioniserende stråling og strålebeskyttelse skal foretages dosisovervågning til bestemmelse af:

- Effektiv dosis under anvendelse af persondosimeter med en måleperiode på højst 1 måned (dette gælder dog ikke gravide)
- ækvivalent dosis til øjelinsen
- ækvivalent dosis til hud eller ekstremiteter.

Arbejdstilsynet bestemmer i tvivlstilfælde, om det er nødvendigt med lægeundersøgelse. Afgørelsen træffes efter samråd med Sundhedsstyrelsen.

1.2. Formål med lægeundersøgelser

Arbejde med ioniserende stråling må kun udføres af personer, hvis helbred ikke forringes ved arbejdet.

Formålet med lægeundersøgelsen er at vurdere, om personen fysisk og psykisk er:

- Egnede til at arbejde i områder med risiko for relativt høje stråledoser.
- Egnede under visse omstændigheder.
- Ikke er egnede til sådant arbejde.

Formålet er også at få kendskab til personens helbredstilstand ved arbejdets begyndelse for at kunne vurdere eventuelle senere forandringer eller sygdomme.

¹Sundhedsstyrelsens bekendtgørelse nr. 84 af 2. februar 2018 om ioniserende stråling og strålebeskyttelse

Formålet med de løbende helbredsundersøgelser er at sikre, at helbredstilstanden fortsat er tilfredsstillende, så personen kan fortsætte med arbejdet.

1.3. Tilknyttet læge

Arbejdsgiveren skal sørge for at knytte en sagkyndig læge til virksomheden, hvis der arbejdes under forhold, hvor der er risiko for at modtage en effektiv dosis, der overstiger 6 mSv pr. år eller en ækvivalent dosis, der ligger over 15 mSv pr. år for øjelinsen eller over 150 mSv pr. år for huden og ekstremiteterne. Lægen skal have viden om ioniserende stråling og om de sundhedsskader, der kan opstå ved udsættelse for ioniserende stråling. Arbejdsgiveren skal forsyne lægen med alle nødvendige oplysninger.

Lægen må ikke være ansat samme sted, som den undersøgte person, fx på den pågældende hospitalsafdeling. Hvis arbejdet ikke udføres for en arbejdsgiver, er der ingen krav om at tilknytte en læge.

1.4. Udgifter

Arbejdsgiveren skal afholde eventuelle udgifter til de ansattes lægeundersøgelser og eventuelle yderligere undersøgelser, der kan være forbundet hermed.

Arbejdsgiveren skal også sørge for, at undersøgelserne normalt kan foregå i arbejdstiden og uden tab af indtægt for de ansatte.

1.5. Lægeundersøgelse ved ansættelsen

Undersøgelsen skal foretages, inden arbejdet, der indebærer risiko for udsættelse for strålingen, påbegyndes. Dette skal ske for at sikre, at vedkommende kan erklæres egnet til at arbejde, hvor stråleudsættelse forekommer.

Undersøgelsens indhold fremgår af lægeattesten (se nedenfor). Der kan bl.a. blive tale om følgende særundersøgelse:

Serum-kreatinin: Oplysninger skal kun foreligge ved arbejde med åbne kilder, hvor både nyresygdomme og hudsygdomme kan udgøre en særlig risiko.

Lægen skal have alle nødvendige oplysninger af arbejdsgiveren.

Lægen:

- giver den undersøgte besked om resultatet af undersøgelsen og
- sender attesten til Arbejdstilsynet.

Lægen må ikke oplyse en eventuel arbejdsgiver om resultatet af undersøgelsen.

Arbejdsgiveren eller personen selv, hvis arbejdet ikke udføres for en arbejdsgiver, får en egnethedserklæring fra Arbejdstilsynet om, hvorvidt arbejdet kan påbegyndes.

1.6. Rutinemæssige lægeundersøgelser

Formålet med den løbende, rutinemæssige undersøgelse er, at lægen vurderer, om den enkelte ansatte fortsat er fysisk og psykisk egnet til at udføre det pågældende arbejde.

Arbejdsgiveren skal sørge for, at ansatte gennemgår en rutinemæssig helbredsundersøgelse. Hvis arbejdet ikke udføres for en arbejdsgiver, påhviler det personen selv at få foretaget en rutinemæssig helbredsundersøgelse.

Lægen skal undersøge og vurdere personens helbred mindst en gang om året eller hyppigere, hvis arbejdets karakter og helbredstilstanden kræver det.

Det er den læge, som er tilknyttet virksomheden, der kontrollerer og vurderer helbredstilstanden.

Lægen skal til stadighed holde sig underrettet om det arbejde, der foregår på virksomheden, og de sundhedsmæssige problemer, som kan være forbundet hermed.

Lægen skal have alle nødvendige oplysninger af arbejdsgiveren, herunder resultatet af den enkeltes dosisovervågning det sidste år. Lægens kontrol skal tage udgangspunkt i arten og omfanget af udsættelsen for ioniserende stråling samt oplysninger om den enkeltes helbredstilstand siden sidste helbreds kontrol. Lægen fastlægger på denne baggrund omfanget og indholdet af helbredsundersøgelsen for den enkelte person.

Helbredsundersøgelsen kan fx bestå af:

- En gennemgang af eventuelle symptomer eller sygdomme siden sidste helbredsundersøgelse
- En kort gennemgang af samtlige organsystemer med vægt på symptomer fra centralnervesystem, hjerte/kar og bevægeapparat
- Spørgsmål til eventuelle anfaldsvise symptomer
- Spørgsmål til eventuelt medicinforbrug.

Der er ingen formelle krav til indholdet af helbredsundersøgelsen og derfor ingen krav om at bruge godkendte attester.

Hvis lægen anser det for nødvendigt, kan helbreds kontrollen suppleres med dekontaminering eller nødbehandling.

Tvivlsspørgsmål om undersøgelsesernes omfang afgøres af Arbejdstilsynet.

Lægen giver den undersøgte besked om helbredsundersøgelsen resultat og sender resultatet til Arbejdstilsynet. Lægen må ikke oplyse en eventuel arbejdsgiver om resultatet af helbredsundersøgelsen.

Arbejdstilsynet underretter kun arbejdsgiveren om resultatet, hvis der er sket ændringer i den ansattes egnethed til arbejdet. Hvis arbejdet ikke udføres for en arbejdsgiver, underrettes den pågældende person selv.

2. Uheld eller mistanke herom

2.1. Arbejde for en arbejdsgiver

Arbejdsgiveren skal omgående træffe de nødvendige sikkerhedsforanstaltninger, hvis personer bliver udsat for mere ioniserende stråling end tilladt efter Sundhedsstyrelsens regler, eller der er mistanke herom.

Arbejdsgiveren skal også straks underrette:

- Virksomhedens arbejdsmiljøorganisation eller repræsentanter for de ansatte, hvis virksomheden ikke har pligt til at oprette en arbejdsmiljøorganisation,
- Arbejdstilsynet
- Sundhedsstyrelsen.

Adresser og telefonnumre fremgår nedenfor.

2.2. Arbejde, der ikke udføres for en arbejdsgiver

Personer, der arbejder med ioniserende stråling, men som ikke udfører arbejdet for en arbejdsgiver, skal ved uheld eller mistanke herom omgående træffe de nødvendige sikkerhedsforanstaltninger. De skal også underrette de instanser, som er nævnt ovenfor.

2.3. Lægen

Lægen skal foretage en helbredsundersøgelse af den/de personer, der har været ude for uheldet, eller som mistænkes for at have været det. Undersøgelsen skal foretages hurtigst muligt, efter at lægen har fået besked om uheldet fra arbejdsgiveren eller personen selv, hvis arbejdet ikke udføres for en arbejdsgiver.

Formålet med undersøgelsen er for det første at vurdere, i hvilket omfang personen er blevet udsat for ioniserende stråling. For det andet skal det vurderes, om personen har pådraget sig en stråleskade.

Undersøgelserne kan suppleres med efterfølgende undersøgelse, hvis lægen anser det for nødvendigt. I givet fald vil Arbejdstilsynet normalt i samarbejde med Sundhedsstyrelsen kræve, at undersøgelsen suppleres med undersøgelser foretaget af læger, der har specialviden om akutte stråleskader, fx læger på onkologiske afdelinger e.l.

Lægen giver den undersøgte besked om resultatet af undersøgelsen og sender en erklæring til Arbejdstilsynet. Lægen må ikke oplyse en eventuel arbejdsgiver om resultatet.

Det er Arbejdstilsynet, der i samarbejde med Sundhedsstyrelsen afgør, hvornår arbejdet må genoptages.

3. Lægeattest

Lægen benytter til den første undersøgelse i forbindelse med ansættelsen en særlig attest om arbejde med ioniserende stråling (se attesten på www.amid.dk/d-7-3). Attesten er godkendt af Lægeforeningen.

Attestens punkt 1 og 2 udfyldes af arbejdsgiveren og den ansatte før lægeundersøgelsen.

Punkt 2 skal skrives under hos lægen.

Attesten skal ikke bruges ved den rutinemæssige lægekontrol.

4. Opbevaring af lægelige oplysninger

Den læge, der forestår undersøgelserne, skal opbevare resultater og optegnelser fra undersøgelserne, indtil personen er fyldt eller ville være fyldt 75 år, og i mindst 30 år efter at den pågældende person er ophørt med arbejdet.

5. Eksterne arbejdstagere

Der gælder særlige regler for arbejdstagere, som ifølge Sundhedsstyrelsen bekendtgørelse om ioniserende stråling og strålebeskyttelse er "eksterne arbejdstagere". En "ekstern arbejdstager" er efter Sundhedsstyrelsens regler en stråleudsat eller øvrig arbejdstager, der udfører arbejde for en virksomhed, hvor virksomheden ikke er den pågældende arbejdstagers arbejdsgiver. Der skal efter Sundhedsstyrelsens regler udstedes strålepas til eksterne arbejdstagere, inden arbejdet påbegyndes:

- hvis arbejdet indebærer, at de har risiko for at modtage en effektiv dosis, der overstiger 6 mSv pr. år eller en ækvivalent dosis, der ligger over 15 mSv pr. år for øjelen eller over 150 mSv pr. år for huden og ekstremiteterne, og
- de arbejder i et kontrolleret område i Danmark eller i et andet EU-land, og
- de udfører arbejde for en virksomhed, hvor virksomheden ikke er den pågældende arbejdstagers arbejdsgiver

Forinden arbejdsgiveren kan anmode Sundhedsstyrelsen om udstedelse af et strålepas for den eksterne arbejdstager, skal arbejdsgiveren indhente en egnetheds erklæring hos Arbejdstilsynet i overensstemmelse med afsnit 1.5. Arbejdsgiveren kan herefter anmode Sundhedsstyrelsen om at udstede et strålepas, og egnethedsvurderingen fra Arbejdstilsynet skal i den forbindelse medsendes.

En arbejdsgiver må ikke lade en ekstern arbejdstager påbegynde arbejdet, før arbejdsgiveren har fået strålepas til vedkommende og sikret sig, at personen er erklæret egnet til arbejdet af en læge.

6. Adresser og telefonnumre

Sundhedsstyrelsen, Strålebeskyttelse, Knapholm 7, 2730 Herlev.
Tlf. 44 54 34 54, døgnvagttlf. 44 94 37 73, e-post: sis@sis.dk.

Arbejdstilsynet, Landskronagade 33, 2100 København Ø. Tlf. 70 12 12 88, e-post: at@at.dk.

Læs også branchefællesskaberne for arbejdsmiljøvejledninger mv.

Branchefællesskaberne for arbejdsmiljøvejledninger kan findes på www.bar-web.dk

Jens Jensen